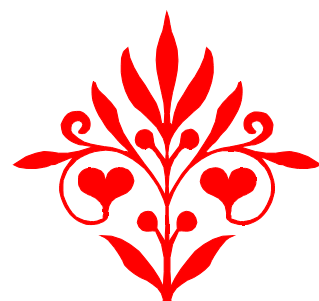
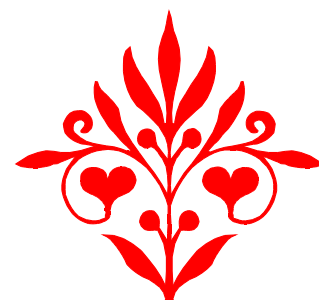
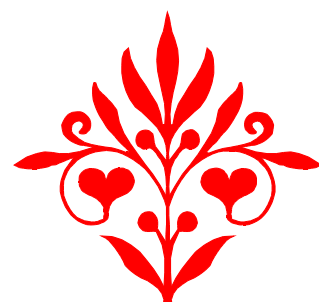
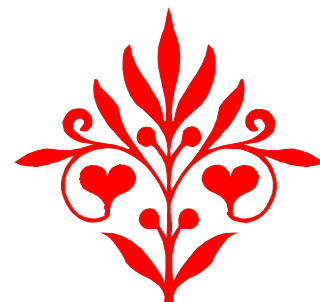

VREDENS BØRN

Danmark for 125 år siden

Danmark var for 125 år siden et lille land med 2,5 millioner indbyggere. Langt de fleste boede på landet, men mange var begyndt at flytte til de store byer som København og Århus for at få bedre muligheder.

Andre tog endnu længere væk, til Amerika, Canada eller New Zealand, for dér at få et bedre liv. For nogen lykkedes det, mens andre blev ved med at være fattige i det nye land, de var kommet til.

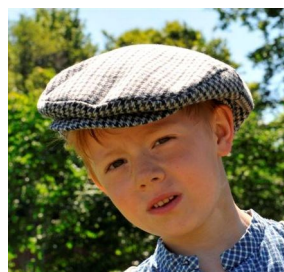
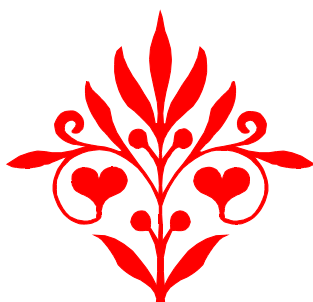
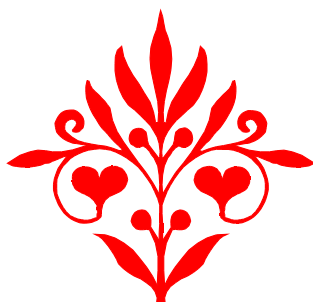
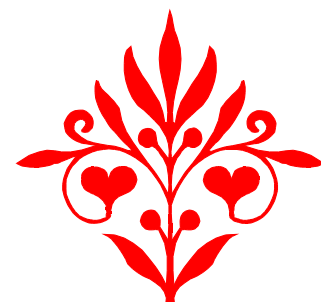
VREDENS BØRN

Gårdmænd og landarbejdere

I 1800-tallet var skæbnen for et nyfødt barn allerede bestemt ved fødselen. Der var stor forskel på, om man var barn af en gårdmand med en stor gård, en husmand med en lille jordlod eller en landarbejder uden jord. Jo fattigere far og mor var, desto dårligere muligheder havde barnet for at få et håndværk eller en uddannelse. Der var flere landarbejdere og husmænd end gårdmænd. For de fattigste var sult stadig en del af det daglige liv. Derfor kom børnene tidligt ud at tjene som

hyrdedreng eller gåsepi-
ger. Det var hårdt arbejde.

Når børnene blev ældre, kunne de tjene som tyende, det vil sige karl eller pige på en gård. Det gav kost og logi og løn. Det var også en måde for drengene at lære at dyrke jorden på, - og for pigerne at lære at føre hus. Derfor var næsten alle på landet tyende i nogle år af deres liv. Men gårdmændenes børn kom hjem igen, sønnerne overtog gården og døtrene giftede sig med andre gårdmandsbørn. For andre kom det hårde slid som tyende til at vare hele livet.

VREDENS BØRN

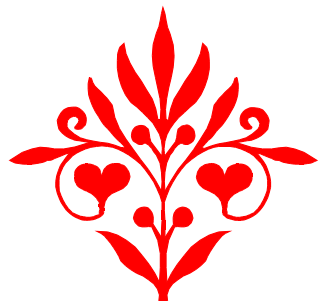
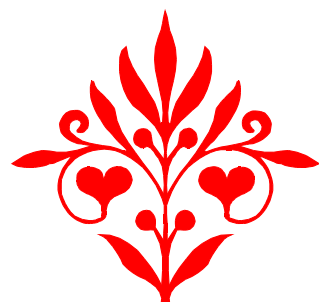
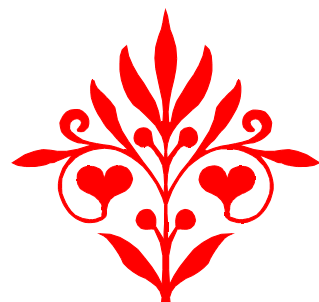
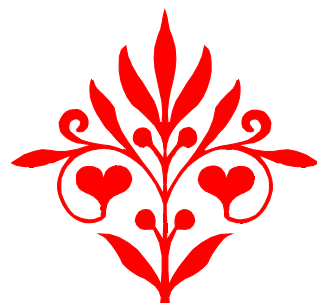
På fattiggården

For de allerfattigste var den sidste mulighed at komme på fattiggården eller fattighuset. Her kom man først, når der ikke var flere muligheder at prøve. Når man blev indskrevet i fattighuset, måtte man ikke længere eje noget. Det, man ejede, tilhørte nu sognet som betaling for hjælpen og blev solgt på en auktion, hvis man døde. Tit ejede nye fattiglemmer ikke mere end det tøj, de gik og stod i. Nu fik de lidt mad, tag over hovedet og lidt brænde til at holde varmen ved.

På fattiggården boede de gamle, som ikke længere kunne klare sig hjemme; familier, som var blevet sat ud af deres hus fordi de ikke kunne betale huslejen; og vandrende sven- de, som ikke længere kunne klare det hårde liv på landevejene. Her boede også mange enker og

enlige mødre med børn. Det var ikke alle, som kunne få hjælp. Ofte var betingelsen, at de havde boet i sognet i 5 år med fast arbejde. Derfor kunne enlige mødre risikere at blive fragtet over grænsen til nabosognet, som så stod med ansvaret. De måtte heller ikke gifte sig igen uden fattigvæsenets tilladelse, hvis de ikke kunne betale fattighjælpen tilbage. Og det kunne de færreste.

Børn kunne være på fattiggården alene, hvis de var blevet forældreløse. Fattiggården var ikke et godt sted at vokse op. Maden var dårlig og ensformig og der var beskidt. Lus, lopper og fnat havde alle, og rotter og mus boede alle steder. Forældreløse børn kunne komme i en slags pleje. Så kom de til at bo hos den familie, som ikke skulle have så mange penge for at passe dem.

VREDENS BØRN

I almueskolen

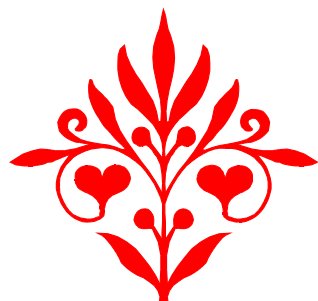
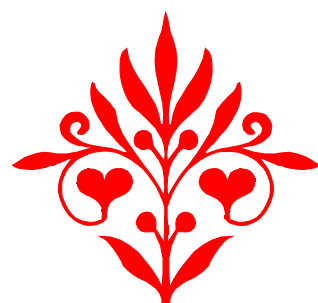
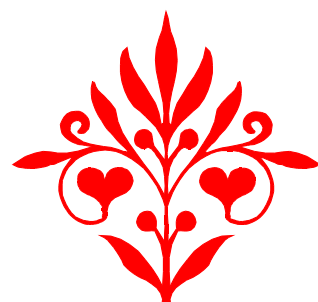
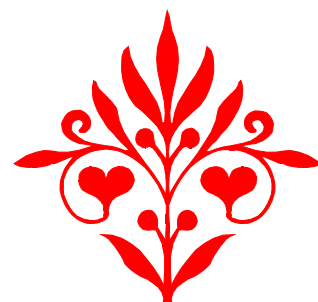
Danmark fik sin første skolelov i 1814. Frederik den 6. underskrev her 2 skolelove, en for skolerne i byen og en for skolerne på landet – almueskolen. I almueskolen var der ikke klasser, som vi kender det. I stedet var eleverne inddelt i 2 grupper.

Eleverne startede i den yngste gruppe, og fortsatte i den ældste gruppe, når de var klar til det, eller havde nået en passende alder. Børn på landet var en vigtig arbejdskraft. Derfor gik de mest i skole om vinteren. Om sommeren kunne de så hjælpe til på markerne, eller tjene penge som hyrdedrenge. Alligevel var der mange børn, som ikke kom ordentligt i skole.

I skolen skulle man lære at læse, skrive og regne. Kristendomskundskab var også vigtig. Børnene skulle opdrages til at være ærlige, arbejdsomme og

retskafne borgere i samfundet. Det var en streng skole, og der var stor forskel mellem børn af gårdmænd og børn fra husmandsfamilier. Børnene fra fattiggården havde det dårligst. De havde tit været oppe at arbejde, før de kom i skole, så de faldt i søvn og måtte sidde efter. Tit flyttede forældrene også mellem de forskellige sogn, så børnene skulle skifte skole. De blev ikke regnet for noget af lærerne eller de andre elever.

Almueskolen på landet eksisterede indtil skoleloven af 1958. For de fleste af børnene betød det, at de ikke fik anden uddannelse end den, der var nødvendig for at de kunne arbejde på gården eller måske som håndværker. Hvis de flyttede til byen, fik de for det meste ufaglært arbejde på fabrikken. Pigerne kunne også komme i huset som pige i køkkenet.

VREDENS BØRN

Et par ord til læreren

Dette undervisningsmateriale handler først og fremmest om sociale forskelle og om at være fattig og barn på landet. Derfor vil det være en god idé at inddrage andet materiale. Det kan være om tiden omkring 1900; om livet på landet og arbejdet med at dyrke jorden eller om hvordan Danmark på dette tidspunkt er ved at blive industrialiseret. Det er på dette tidspunkt, at det store ryk fra land til by starter, bl.a. med udgangspunkt i de elendige forhold for de nederste i samfundet, som ikke så mulighed for et bedre liv der, hvor de kom fra.

Tyendeloven er ikke nævnt i dette undervisningsmateriale, men den har spillet en stor rolle for de voksne karle og piger på landet.

Der er skrevet en del litteratur, hvor udgangspunktet er fattigdom. Den svenske forfatter Astrid Lindgren har det

som et underliggende tema i Emil fra Lønneberg og Rasmus på farten – tænk blot på historien om Kommandusen, som Emil snyder noget så grundigt til glæde for fattiglemmerne.

For de ældre børn giver Henrik Pontoppidans "Fra hytterne" en god indføring i at være fattig, især historien "Nådsensbrød" om dengang Stine Bødgers kom på kassen.

I forbindelse med Greve Hospitals åbning udgave Frilandsmuseet i 1978 bogen "På fattighuset", skrevet af Ingeborg Christmas-Møller. Den giver stadig en fremragende indføring i emnet. Bogen kan lånes på biblioteket eller købes antikvarisk til en rimelig pris.

Endelig kan følgende link anbefales:

100aarsfattigdom.dk

Hjemmesiden for Forsorgsmuseet i Svendborg fortæller historien om den sociale lovgivning og fattigforsorgen.

